

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-41>

**REGARDING THE SIGNS OF THE SUBJECT OF A CRIMINAL
OFFENSE RELATED TO THE ABUSE OF AUTHORITY
BY AN OFFICIAL OF A LEGAL ENTITY OF PRIVATE LAW
REGARDLESS OF THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL
FORM IN WARTIME CONDITIONS**

**ЩОДО ОЗНАК СУБ'ЄКТА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО ЗІ ЗЛОВЖИВАННЯМ
ПОВНОВАЖЕННЯМИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ ЮРИДИЧНОЇ
ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА НЕЗАЛЕЖНО
ВІД ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ**

Monin I. V.

*Postgraduate Student
Classic Private University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Монін І. В.

*аспірант
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Нашому дослідженню підлягатимуть ознаки суб'єкта складу правопорушення, вчиненого службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми в умовах воєнного стану. Дивлячись на численні випадки з практики розслідування таких злочинів, проблема актуальна і потребує наукового дослідження.

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ці конституційні приписи поширюються на всіх без винятку службових осіб, незалежно від того, чи є вони представниками законодавчої, виконавчої або судової гілок влади, виконують свої службові обов'язки в державному апараті, в органі місцевого самоврядування або об'єднаннях громадян, здійснюють службову діяльність в юридичних особах публічного чи приватного права [1, с. 65].

Не будь-яка службова особа може стати суб'єктом (виконавцем) службових злочинів, а лише та, яка постійно, тимчасово чи за

спеціальним повноваженням здійснює функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймає постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом [2, с. 671].

Так, організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки по здійсненню керівництва трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників. Такі функції виконують, зокрема, керівники підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів, їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо). **Адміністративно-господарські обов'язки** – це обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо. Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою [3].

Відповідно до Кримінального кодексу України, службові злочини з боку менеджерів приватного бізнесу відокремлені від корупційних порушень, вчинених державними службовцями та прирівняними до них особами. При виявленні таких фактів справа порушується за статтею 364-1 Кримінального кодексу України. Для винесення обвинувального акту і передачі матеріалів до суду органи слідства повинні встановити наявність складу злочину, а саме: спеціальний суб'єкт – посадові особи підприємств/установ/організацій, заснованих в приватному порядку (абзац 2 ч. 2 ст. 81 Цивільного кодексу України) без залучення державного або муніципального капіталу. Йдеться про менеджерів вищої та середньої ланки, їх заступників, головних

бухгалтерів, керівників підрозділів, філій, представництв, дочірніх компаній тощо [4].

Потерпілими ж від неправомірних дій (або бездіяльності) керівників приватних фірм/об'єднань/організацій можуть виступати особи, чийм майновим інтересам внаслідок злочину було завдано збитків, або ж були порушені інші належні їм права. У більшості випадків такими є: власники, акціонери, пайовики, бенефіціари, засновники юридичної особи; сторонні господарюючі суб'єкти, індивідуальні підприємці-контрагенти; постачальники газу, електроенергії, води, інших комунальних послуг, оператори зв'язку; окремі громадяни, іноземці, громадські організації та об'єднання; територіальні громади, держава. Виявивши злочинну поведінку посадової особи в особистих корисливих цілях, або запідозривши таке, потерпілий (або його представник), може: провести внутрішнє розслідування, замовити незалежний аудит фінансової звітності, перевірити терміни і порядок виконання службових функцій, якщо потрібно – відсторонити підозрюваного від справ. Якщо діяння і їх наслідки підпадають під опис ст. 364-1 Кримінального кодексу України, подати заяву про злочин до будь-якого відділення Національної поліції (для проведення збору необхідних доказів, обшуків, допитів, очних ставок, вжиття заходів для проведення тимчасового вилучення документів і цінностей тощо з метою відновлення прав потерпілої сторони). При цьому, така юридична особа (її представник) повинні пам'ятати про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве обвинувачення (передбачену ст. 383 Кримінального кодексу України).

Так, наприклад викрито злочинну діяльність юридичної особи, керівництво якої підозрюється у вчиненні дій в інтересах гауляйтера. Було встановлено, що частину своїх доходів, компанія використовувала з метою фінансування окупантів у Херсонській області. У вересні 2022 року активи підприємства арештували за співпрацю з колаборантами. Було викрито схеми, які керівники цієї компанії використовували для виведення грошей (злочинці навмисно занижували обсяги видобутку та об'єми продажу продукції, а також «змінювали» її цінову категорію). Таким чином державний бюджет України втрачав мільйони гривень у вигляді несплачених податків. Здійснювали вони це за допомогою підставних фірм (зокрема, у вигляді придбання технологічної продукції нібито для потреб підприємства). За підрахунками було завдано збитки бюджету на понад 4,5 млн гривень. У директора компанії вилучили відповідну документацію, чорнові

записи, банківські карти та оголосили йому підозру за ч. 2 ст. 209 та ч. 1 ст. 364-1 Кримінального кодексу України [5].

Ухвалою Оболонського суду міста Києва від 7 лютого 2023 року прийнято рішення про передачу в управління Нацагентству з питань управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, 4 гектари землі і 14 незавершених котеджів, обґрунтовуючи метою збереження та збільшення економічної вартості цього майна. Замовниками проекту «Пуша Residence» були товариство з обмеженою відповідальністю «Будпромальянс» та товариство з обмеженою відповідальністю «Rise And Development». Обставини цієї справи: 20 грудня 2021 року нерухомість, за адресою Київ, Оболонський р-н, Пуша-Водиця, вул. Квітки Цісик, 64 будується клубне містечко «Пуша Residence», була арештована у кримінальному провадженні. Ця ділянка має цільове призначення – будівництво та обслуговування об'єктів рекреаційного призначення (з метою реконструкції, експлуатації, обслуговування бази відпочинку). Проте товариство з обмеженою відповідальністю «Будпромальянс», продає котеджі й таунхауси. Розслідування з липня 2022 року веде СВ Оболонського УП ГУ НП у м. Києві за ознаками ч. 1 ст. 364-1 ККУ – зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми.

У серпні 2021 року з дозволу суду обстежено земельну ділянку і 14 будівель різного ступеню готовності. Фахівці підрозділів КМДА побачили численні порушення. Спеціаліст Департаменту земельних ресурсів зазначив, що усі 14 будівель по першому поверху займають площу від 300 до 1000 метрів квадратних, що не відповідає дозвільній документації на будівництво. На сайті оголошень OLX виявлено декілька оголошень про продаж будівель закритого котеджного містечка «Пуша Residence» за ціною 514 тисяч доларів та площею 237 квадратних метрів, що не відповідає дозвільній документації на будівництво. Фотографії будинків в оголошенні повністю співпадають з тими, що бачили слідчі на місці будівництва. Ділянка 4 гектари перебуває у комунальній власності і орендується ТОВ «Будпромальянс». Зазначимо, що будівництво житлових будинків прямо суперечить цільовому призначенню земельної ділянки та ведеться без дозволу компетентних органів на виконання будівельних робіт на землях історичного ареалу (такий дозвіл видається Міністерством культури) [6].

Наступний приклад ілюстрації провадження кримінального правопорушення за ст. 364-1 ККУ під час воєнного стану. Так, ще у червні 2016 року Господарський суд Києва розпочав це розслідування (про банкрутство агрохолдингу «Креатив»). Поліцією було розслідувано кримінальну справу про масштабне виведення активів з «Креативу» та

доведення його до банкрутства щодо колишніх власників та менеджменту агрохолдингу (родина Станіслава Березкіна та підконтрольний йому менеджмент). Колишні акціонери агрохолдингу «Креатив» викрали дочірню компанію в Росії. Такий висновок випливає із заяви про злочин, поданої до поліції 3 жовтня 2016 року новим менеджментом «Креативу». Російська дочка групи «Креатив» відома під назвою «Креатив-Схід». Саме через цю структуру постачалася продукція агрохолдингу до Росії та інших країн СНД. Ще влітку 2015 року нардеп Станіслав Березкін продав агрохолдинг Креатив Артуру Гранцу та Рисбеку Токтомушеву. Незабаром після цієї операції розгорівся фінансовий скандал, пов'язаний з тим, що нові власники виявили підробку фінансової звітності та нестачі активів. Зважаючи на все, шахрайський епізод із російською компанією «Креатив-Схід» вписується в загальну картину шахрайства сім'ї Березкіних з активами агрохолдингу.

Річ в тому, що на момент продажу групи «Креатив» у 2015 році, «Креатив-Схід» був частиною групи, що продається. Тобто, покупці придбали, зокрема, «Креатив-Схід», і заплатили гроші, зокрема, за «Креатив-Схід». На балансі «Креатив-Схід» були значні активи, включаючи права на оплату за вже поставлену з України продукцію. Український агрохолдинг володів 95% «Креатив-Схід», а 5% належали директору «Креатив-Схід» – громадянину РФ Іллію Іллюшину Іллі Миколайовичу. З моменту зміни власників та керівництва українського агрохолдингу, керівник російської дочірньої компанії (Ілля Іллюшин) під різними приводами відмовлявся представляти юридичну та фінансову документацію щодо компанії «Креатив-Схід». А в серпні 2016 року стало відомо, що Ілля Іллюшин шляхом підробки документів переоформив 95% компанії «Креатив-Схід» з українського холдингу на себе особисто. А потім Ілля Іллюшин приєднав «Креатив-Схід» до іншої російської компанії «СВ-Авангард». У своїй заяві в поліцію нове керівництво (українське) стверджує, що материнська компанія не робила і не могла вчинити жодних дій щодо відчуження своєї частки в 95% на користь Іллі Іллюшина, і, тим більше, не робила жодних кроків щодо приєднання своєї російської дочки до якоїсь іншої російської компанії. У заяві йдеться про підробку документів. Нове керівництво «Креативу» стверджує, що Ілля Іллюшин вчиняв шахрайські дії не лише за вказівкою колишнього власника Креатива нардепом Станіславом Березкіним, а й за попередньою змовою з Березкіним. Юристи «Креатива» переконані, що Ілля Іллюшин діяв у змові з колишніми власниками «Креативу». Якщо Ілля Іллюшин мав банальну мету привласнити майно компанії – основні засоби та дебіторську заборгованість (понад 40 мільйонів рублів), то Березкін мав іншу мету. Березкіну було важливо зробити так,

щоб російська донька перестала формально існувати як окрема юридична особа, оскільки саме російська компанія «Креатив-Схід» активно використовувалася для виведення кредитних ресурсів з українського холдингу за межі України. Йдеться насамперед про виведення кредитних коштів двох держбанків: Ощадбанку та Укрексімбанку. Таким чином, національна поліція відкрила кримінальне провадження за ч.4 ст. 190 Кримінального кодексу України (шахрайство в особливо великих розмірах або організованою групою), ч. 5 ст. 191 ККУ (привласнення чи розтрата майна в особливо великих розмірах), ст. 358 ККУ (підrobлення документів, використання підrobлених документів), ч.2 ст. 364-1 ККУ (зловживання службовим становищем для отримання неправомірної вигоди, що завдало тяжких наслідків), відповідно [7].

Таким чином, можна зазначити, що суб'єкт цього кримінального правопорушення має надзвичайно важливе значення, адже він відіграє важливу роль під час кваліфікації вчиненого та під час оцінки суспільної небезпеки кримінального правопорушення. За чинним вітчизняним законодавством, диференціація кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми відбувається саме за критерієм суб'єкта цього кримінального правопорушення.

Література:

1. Тертишник В. М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2022. 430 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України ; за заг. ред. Копотуна І. М. Київ: «К Н Т», 2023. 932 с.
3. Службові кримінальні правопорушення: що слід знати та чого уникати. *Factor*. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2017/august/issue-8/article-29832.html> (Дата звернення 25.02.2023)
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Верховна рада України. Законодавство України*. URL: (Дата звернення 25.02.2023)
5. Працював на гауляйтера Сальдо. СБУ викрила директора підприємства у Житомирській області. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/pratsyuvav-gaulyaytera-saldo-sbu-vikrila-1674808958.html> (Дата звернення 25.02.2023)
6. Суд передав в управління АРМА 14 незавершених котеджів у «Пуца Residence». *Судовий репортер*. URL: <https://sudreporter.org/sud->

peredav-v-upravlinnya-arma-14-nezavershenyh-kotedzhiv-u-pushha-residence/ (Дата звернення 25.02.2023)

7. Российская дочерка «Креатива»: Березкин прячет концы в воду. *Truth&Transparency committee*. URL: <https://www.fttc.com.ua/2016/10/rossijskaya-docherka-kreativa-berezkin-pryachet-kontsy-v-vodu/> (Дата звернення 25.02.2023)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-42>

LEADERS OF CRIMINAL GROUPS AS SUBJECTS OF CRIMINAL LIABILITY: THE ISSUE OF CATEGORICAL CLASSIFICATION

ЛІДЕРИ ЗЛОЧИННИХ УГРУПУВАНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПИТАННЯ КАТЕГОРІАЛЬНОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Nikolaienko T. B.

*doctor of Law, professor,
Professor of the Law Theory and
Criminal Procedure Department
the Bohdan Khmelnytskyi National
Academy of the State Border Service
of Ukraine
Khmelnyskyi, Ukraine*

Ніколаєнко Т. Б.

*докторка юридичних наук,
професорка,
професорка кафедри теорії права
та кримінально-процесуальної
діяльності
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

Vyzhynskiy I. A.

*a student of the full-time course of the
Faculty of Management Training
the Bohdan Khmelnytskyi National
Academy of the State Border Service
of Ukraine
Khmelnyskyi, Ukraine*

Вижинський І. А.

*слухач факультету підготовки
керівних кадрів
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

Згідно Основного Закону України наша держава є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою країною, де людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, а також недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю [1, ст.1, ст.3]. Для